

Aksjologia zakazów dowodowych w polskim procesie karnym

Celem pracy jest aksjologiczna analiza *ratio legis* wprowadzenia do systemu prawa karnego procesowego zakazów dowodowych. Uważam to za istotne z perspektywy zadań, których realizacji służy ustanowienie zakazów dowodowych. Normy te zasadniczo ograniczają możliwość poczynienia prawdziwych ustaleń faktycznych. W odniesieniu do orzeczeń sądowych wskazuje się, że uzasadnienie danej decyzji polega na wykazaniu, że zostały spełnione warunki niezbędne do uznania tej decyzji za trafną ze względu na przyjmowany system ocen. Twierdzenie to można odnieść również do norm prawnych, uznając je za rezultat decyzji ustawodawcy. Należy więc zrekonstruować przyjęty przez niego system ocen, by stwierdzić, czy wprowadzenie określonych zakazów dowodowych jest rzeczywiście uzasadnione. Odpowiedź na to pytanie będzie również pomocna przy rozstrzyganiu ewentualnych wątpliwości dotyczących kierunku wykładni tego rodzaju norm, zwłaszcza w sytuacji ich konfliktu z innymi zasadami procesu karnego, np. wynikającego z art. 2 § 2 k.p.k. obowiązku oparcia wszelkich rozstrzygnięć na prawdziwych ustaleniach faktycznych, a zakazami dowodowymi.

Opisane zagadnienie dotyczy kwestii walidacyjnych. Jakkolwiek aspekt ten ma znaczenie podstawowe dla obowiązywania norm prawnych, to jednak za szczególnie istotne uważam położenie akcentu na kwestie interpretacyjne, związane ze stosowaniem w praktyce obowiązujących regulacji prawnych. Zakazy dowodowe w procesie mają bowiem na tyle ugruntowany rodowód, że raczej nie dyskutuje się nad ich obowiązywaniem jako takim, ale głównie nad ich zakresem normowania, który wynika z kolei z interpretacji obowiązujących w tej kwestii przepisów.

W pracy posługiwać się będę metodami filozofii analitycznej, służącymi identyfikacji wartości. Korzystać będę również z rezultatów analizy historycznej norm ustanawiających zakazy dowodowe. Uważam, że dzięki jej zastosowaniu możliwe będzie zrekonstruowanie głównych i powtarzalnych w czasie wartości, stojących za przyjęciem tego rodzaju norm na różnych etapach rozwoju systemu prawa, co pozwoli określić ich pewną bazę aksjologiczną.

W rozdziale pierwszym dokonam omówienia podstaw aksjologicznej analizy prawa. Objąsniąca zostanie rola wartości w systemie prawnym. Opisana będzie problematyka ocen w prawoznawstwie, które mogą być dokonywane właśnie ze względu na przyjmowane przez prawodawcę i interpretatorów prawa wartości. Wskazane zostaną również ewentualne możliwości budowy abstrakcyjnej hierarchii wartości i związane z tym trudności.

Drugi rozdział poświęcony będzie teoretycznej charakterystyce norm ustanawiających zakazy dowodowe w procesie karnym. Do przeprowadzenia ich analizy wykorzystane zostaną narzędzia zaproponowane przez Jürgena Habermasa w jego teorii działań i racjonalności komunikacyjnej. Wskazane zostaną również możliwe sposoby podejścia do postępowania karnego, które można zasadnie traktować jako model poznania rzeczywistości, rządzący się zasadami ustanowionymi przez prawodawcę. W takim ujęciu czynności przeprowadzania dowodów mają charakter czynności konwencjonalnych, a naruszenie reguł ich dokonywania rodzi określone w przepisach konsekwencje. Przeanalizowane zostanie również znaczenie zakazów dowodowych z perspektywy konstytucyjnej.

W rozdziale trzecim omówione będą poszczególne zakazy dowodowe, a ich analiza zostanie przeprowadzona z wykorzystaniem narzędzi opisanych we wcześniejszych rozdziałach. Przy tym objaśnienie każdego zakazu dowodowego dotyczyć będzie jego:

- 1) istoty;
- 2) uzasadnienia;
- 3) rodowodu i ewolucji;
- 4) przykładów zastosowania;
- 5) charakterystyki;
- 6) ewentualnej krytyki.

W tym rozdziale omówione zostaną również konsekwencje naruszenia zakazów wykorzystania bezprawnie uzyskanych dowodów, ze szczególnym uwzględnieniem teorii owoców zatrutego drzewa.

Wreszcie w ostatnim rozdziale czwartym sformułowane zostaną postulaty dotyczące kierunków wykładni zakazów dowodowych, opartej o rozumowania aksjologiczne. Podjęta też zostanie kwestia dopuszczalności niezastosowania zakazu dowodowego w przypadku wyrażenia takiej woli przez podmiot, w którego interesie dany zakaz został ustanowiony. Ponadto sformułowane zostaną postulaty *de lege ferenda*, jak również podjęta zostanie próba przedstawienia możliwej hierarchii wartości istotnych przy ustalaniu zakresu normowania zakazów dowodowych. Poddane one zostaną ocenie pod kątem realizacji celów, które legły u podstaw ich ustanowienia.